

АНОТАЦІЯ

**Коцань Р. М. Економічне врядування України у повоєнний період.
– Рукопис.**

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». – Національний лісотехнічний університет України – Львів, 2024.

У роботі проведено комплексний аналіз економічного врядування України у повоєнний період, зокрема розглянуто його теоретичні аспекти та правові основи. Розкрито класичні та сучасні функції економічного врядування, а також окреслено ключові принципи управління цим процесом у контексті відбудови економіки після збройного конфлікту. Особлива увага приділена правовим основам економічного врядування, включаючи аналіз законодавства України та міжнародних стандартів, які регулюють економічну політику в умовах відновлення країни. Проведено порівняльний аналіз світових тенденцій економічного врядування, зокрема на прикладі країн, які відновлювали свої економіки після воєнних конфліктів. Це дозволяє виявити ключові відмінності в підходах до відбудови економічних систем та управління ресурсами. Здійснено оцінку поточного стану економічного врядування України у повоєнний період, зокрема вплив реформ та трансформаційних процесів, які були впроваджені під час війни. Проаналізовано особливості бюджетного процесу, управління публічними фінансами та залучення інвестицій у відбудову країни. Оцінено стан економічних інститутів, які відіграють ключову роль у відновленні економіки України, а також досліджено виклики, що стоять перед ними у воєнний період. Визначено основні проблеми економічного врядування у воєнний період, зокрема нестача фінансових ресурсів, низька координація між державними інститутами та приватним сектором, складності у відбудові критичної інфраструктури. Запропоновано шляхи вирішення цих проблем у повоєнний період, зокрема через

посилення міжнародної співпраці, впровадження нових економічних стратегій та використання інноваційних інструментів для залучення інвестицій.

Ключові слова: економічне врядування, повоєнний період, відновлення економіки, публічне управління, інституційна спроможність, бюджетний процес, інвестиції, реформи, економічна політика, міжнародна співпраця.

ABSTRACT

Kotsan Rostyslav. Economic governance of Ukraine in the post-war period. Qualifying scientific work as manuscript.

Thesis for earning Master's Degree in the speciality "Public Management and Administration". Ukrainian National Forestry University – Lviv, 2024.

The paper provides a comprehensive analysis of economic governance in Ukraine in the post-war period, in particular, its theoretical aspects and legal foundations are considered. The classical and modern functions of economic governance are revealed, as well as the key principles of managing this process in the context of economic recovery after the armed conflict are outlined.

Particular attention is paid to the legal foundations of economic governance, including an analysis of Ukrainian legislation and international standards that govern economic policy in the context of the country's recovery.

A comparative analysis of global trends in economic governance was conducted, in particular, using the example of countries that were rebuilding their economies after military conflicts. This allows identifying key differences in approaches to the reconstruction of economic systems and resource management.

An assessment of the current state of economic governance of Ukraine in relation to the post-war period, in particular the impact of reforms and transformation processes that were implemented during the war, was carried out. The features of the

budget process, public finance management and attracting investments in the country's recovery are analyzed.

The state of economic institutions, which play a key role in the recovery of the economy of Ukraine, was assessed, as well as the challenges facing them during the war period were investigated.

The main problems of economic governance during the war period are identified, in particular, lack of financial resources, low coordination between state institutions and the private sector, difficulties in restoring critical infrastructure. Ways to solve these problems in the post-war period are proposed, in particular through the strengthening of international cooperation, the introduction of new economic strategies and the use of innovative tools for attracting investments.

Key words: economic governance, post-war period, economic recovery, public administration, institutional capacity, budget process, investments, reforms, economic policy, international cooperation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ.....	9
1.1. Теоретичні аспекти економічного врядування.....	9
1.2. Формування правових основ економічного врядування.....	12
1.3. Аналіз світових тенденцій економічного врядування.....	17
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	22
2.1. Особливості економічного врядування України у повоєнний період	22
2.2. Результати аналізу актуального стану аспектів економічного врядування.....	25
2.3. Проблеми економічного врядування України у воєнний період та шляхи їх вирішення у повоєнний період.....	34
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

Актуальність теми. Після завершення військових дій, основним завданням держави стає відновлення зруйнованої інфраструктури, реабілітація економіки, а також стабілізація соціальних і політичних процесів. Ефективне економічне врядування відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання, залученні іноземних інвестицій та забезпеченні стійкості економіки до зовнішніх та внутрішніх викликів. У повоєнний період для України важливо розробити нові підходи до державного управління, впровадити сучасні практики врядування, забезпечити прозорість та підзвітність урядових інститутів. Одним із важливих аспектів є інтеграція України в європейські та світові економічні системи, що потребує оновлення нормативно-правової бази та реформування фінансово-економічної політики.

Вивчення питань економічного врядування в повоєнний період надасть можливість розробити ефективні механізми управління ресурсами та впровадити стратегії, спрямовані на економічне відновлення та розвиток. Дослідження теми сприятиме формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для уряду та бізнесу щодо стійкого економічного розвитку України в умовах повоєнної відбудови, що робить її надзвичайно важливою для сучасного етапу розвитку країни.

Після закінчення збройного конфлікту та початку повоєнної відбудови Україна стикається з масштабними економічними викликами, що вимагають ефективного економічного врядування. Зруйнована інфраструктура, економічна нестабільність, відтік кадрів та руйнування підприємств вимагають розробки комплексних стратегій, спрямованих на відновлення економіки, залучення інвестицій та забезпечення стійкого розвитку. У цих умовах ключовим є питання покращення механізмів управління державними ресурсами, ефективної координації між державними органами, міжнародними організаціями та місцевою владою. Важливо розробити довгострокові політики, що ґрунтуються

на європейських підходах до економічного розвитку та враховують реалії воєнного та повоєнного часу.

Об'єктом дослідження є економічне врядування України у повоєнний період.

Предметом дослідження є процеси формування та реалізації стратегій економічного врядування у контексті повоєнної відбудови України.

Мета роботи – дослідити основні напрямки та механізми економічного врядування України у повоєнний період, визначити його проблеми та шляхи вдосконалення. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

- охарактеризувати особливості економічного врядування України у повоєнний період;
- здійснити оцінку економічного врядування України у воєнний період;
- проаналізувати стан та проблеми відновлення інфраструктури сфери охорони здоров'я у воєнний період;
- дослідити проблеми економічного врядування України у воєнний період;
- запропонувати шляхи вирішення проблем економічного врядування України у повоєнний період.

Методи дослідження. У роботі використано діалектичний підхід, що дозволяє дослідити процеси економічного врядування у їх взаємозв'язку з політичними, соціальними та економічними змінами. Також застосовано методи формальної логіки для визначення основних засад державного управління економікою, системний підхід для аналізу впливу різних чинників на економічне врядування. Історико-правовий метод використано для дослідження становлення системи економічного врядування та її правових основ.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення й висновки магістерської роботи можуть використовуватися під час прийняття управлінських рішень у процесі відновлення економіки України після війни. Це

включає розробку та впровадження нормативних документів у сфері економічного врядування, поліпшення механізмів публічного управління та підтримки національної економіки в умовах відбудови. Окрім цього, результати можуть бути застосовані органами державної влади та місцевого самоврядування для створення інституційної бази, спрямованої на економічне зростання. Також дослідження може бути використане у навчальних процесах з метою підвищення якості підготовки фахівців з публічного управління, а також під час написання самостійних робіт і досліджень, що стосуються публічної політики держави.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи – 53 сторінки, з них основного тексту – 46 сторінок. Перелік інформаційних джерел включає 57 найменувань, з них 4 іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

1.1. Теоретичні аспекти економічного врядування

Сучасне державна економічна політика в Україні має здійснюватися з урахуванням новітніх тенденцій розвитку територій, їх потенціалу та бути стратегічно-орієнтованою на їх економічний розвиток. В умовах розвитку сучасного державотворення в Україні зростає значимість економічного врядування, актуалізуються питання підготовки, ухвалення та реалізації управлінських рішень, а управлінська практика свідчить про необхідність застосування нових підходів до економічного врядування.

До сучасних основних проблем економічного врядування в Україні слід віднести: недосконалість наявної нормативно-правової бази, організаційного забезпечення, несистемність у формуванні та реалізації прогнозно-програмних документів; недосконалість системи надання державних послуг; несвоєчасне реагування органів державної влади та управління на соціально-економічні й екологічні проблеми; недосконалість проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування. [6]

В умовах глобальних викликів все більше уваги має приділятися своєчасному реагуванню органів влади та управління на соціально-економічні й екологічні проблеми, забезпеченню взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Має бути приділено особливу увагу й проведенню стратегічної екологічної оцінки документів державного планування. Нині започатковані реформи, які стосуються усіх сфер життєдіяльності, висувають нові вимоги до здійснення державної політики в Україні в забезпеченні економічного врядування. [6]

Загалом, економічне врядування є комплексним процесом, що охоплює прийняття рішень та організацію економічних відносин на рівні державних та приватних інститутів. Воно базується на низці фундаментальних теорій, зокрема, теорії агентських відносин, інституціональної економіки та теорії суспільного вибору.

Теорія агентських відносин розглядає проблеми, що виникають у взаємодії між власниками ресурсів (принципалами) та керуючими (агентами), які управляють цими ресурсами від імені принципалів. Інституціональна економіка підкреслює важливість інститутів, таких як права власності, законодавство та контракти, для забезпечення ефективного функціонування економічних систем. Теорія суспільного вибору, в свою чергу, акцентує на політичних аспектах економічного врядування, таких як прийняття рішень урядовими структурами та роль держави в регулюванні економічних процесів.

В основі економічного врядування лежить забезпечення балансу між інтересами різних учасників економічної системи та ефективне управління економічними ресурсами з метою досягнення стійкого розвитку.

У Національній економічній стратегії на період до 2030 року визначені принципи, орієнтири, цінності в економічній політиці, до яких віднесено й інституційну спроможність («держава, що здатна забезпечити розвиток»). До викликів і бар'єрів на шляху досягнення стратегічної цілі «Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад» віднесено: низький рівень прозорості, ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; низький рівень компетенції керівників і спеціалістів органів місцевого самоврядування; низьку спроможність агенцій регіонального розвитку; незабезпеченість інструментами управління та моніторингу; неактивність територіальних громад. [35]

Це пов'язано, у першу чергу, із низькою активністю членів територіальної громади у прийнятті рішень, відсутністю цільових показників ефективності діяльності, необізнаністю населення щодо структури місцевого самоврядування та планів розвитку територій, відсутністю інституційного досвіду щодо управління проектами розвитку, стратегічного планування, відсутністю якісної системи підготовки кадрів для територіального управління; низьким рівнем забезпеченості статистичними даними органів місцевого самоврядування, оцифрування географічних даних територій; не виконання агенцій регіонального розвитку у повному обсязі своїх функцій внаслідок часткового дублювання їх функцій структурними підрозділами облдержадміністрацій [35].

Опорою відновлення економічного зростання в Україні в контексті економічного врядування мають стати регіони та територіальні громади, шляхом до процвітання країни – збільшення економічної самостійності регіонів та територіальних громад, підтримка їх економічного розвитку, створення передумов для якісних перетворень, активізація економічної діяльності, забезпечення конкурентоспроможності регіонів та територіальних громад в довгостроковій перспективі. Має обов'язково бути ураховано вплив глобалізації на розвиток суб'єктів та об'єктів економічного врядування [27].

Сучасні соціально-економічні та екологічні проблеми в Україні вказують на важливість подальшого приділення уваги економічному врядуванню. В Україні вже мала місце розробка стратегічних програм розвитку територій, жодна з яких не була реалізована та прийнята суспільством.

Суспільна трансформація в Україні визначає перехід до сервісної держави, в рамках якої має сформуватися новий характер професійної діяльності персоналу у сфері економічного врядування. Це означає необхідність підготовки фахівців для роботи у сфері економічного врядування, які здатні: здійснювати аналіз державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях, готувати пропозиції стосовно її формування, у тому

числі формування та проведення експертизи проєктів, програм, концепцій, стратегій, проєктів законів, інших нормативно-правових актів; забезпечувати реалізацію державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; забезпечувати надання доступних та якісних послуг; здійснювати нагляд і контроль за дотриманням чинного законодавства, управлінням державними фінансовими ресурсами, майном і забезпечувати контроль за їх використанням; управляти персоналом державних органів [43].

Отже, економічне врядування в Україні має відповідати сучасним викликам, здійснюватися завдяки впровадженню нових підходів до підготовки фахівців. Саме тому, нині підготовці, прийняттю та реалізації управлінських рішень має приділятися особлива увага. Фахівці у сфері економічного врядування мають знати не тільки особливості підготовки та ухвалення управлінських рішень, а й про інформаційне забезпечення управлінських рішень, методи та технології ухвалення управлінських рішень, забезпечення якості та ефективності управлінських рішень.

1.2. Формування правових основ економічного врядування

Законодавство у сфері економічного врядування є ключовим інструментом регулювання економічних відносин між державою, бізнесом та суспільством. Воно визначає правові рамки для прийняття економічних рішень, управління ресурсами та забезпечення стабільного функціонування економічних інститутів.

Основними напрямками законодавства в цій сфері є:

1. Законодавство про державне управління: регулює діяльність органів державної влади у сфері економіки, визначає процедури планування, прийняття та реалізації економічних політик. До таких актів відносяться

закони про державний бюджет, податкове законодавство, законодавство про управління державними активами.

2. Законодавство про конкуренцію: забезпечує прозорість та справедливість на ринках шляхом запобігання монополізації та зловживання домінуючим положенням. Наприклад, антимонопольні закони спрямовані на регулювання діяльності великих корпорацій, захист споживачів та підтримку рівних умов для бізнесу.

3. Корпоративне законодавство: регулює відносини всередині корпорацій, включаючи питання корпоративного управління, відповідальності керівництва, розподілу прибутку та захисту прав акціонерів.

4. Законодавство про публічні закупівлі та державно-приватне партнерство: встановлює правила участі бізнесу в державних програмах, забезпечує прозорість тендерних процедур та рівний доступ для учасників.

5. Фінансове та банківське регулювання: регламентує діяльність банківської системи, фінансових ринків, фондових бірж і регуляторів. Закони в цій сфері забезпечують стійкість фінансової системи, захищають інтереси вкладників та інвесторів, сприяють прозорості фінансових операцій.

Дотримання законодавчих норм є основою ефективного економічного врядування, сприяє розвитку бізнес-середовища та забезпечує стабільність економіки загалом.

Основою законодавства з питань економічного врядування є Конституція України. Поряд із законами правова основа складається із актів Президента України, Кабінету Міністрів України, а також міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Основними напрямками євроінтеграційного процесу української держави є: адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, забезпечення прав людини, яка полягає у зближенні із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької,

соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках Європейського Союзу і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах – членах Європейського Союзу [28].

В Україні створена відповідна правова база та інституційна система реалізації публічних механізмів, які стосуються публічних закупівель та державно-приватного партнерства. Гарантом дотримання стратегічного курсу на євроінтеграцію є Президент України, який забезпечує політичний діалог із партнерами в ЄС та підписує необхідні євроінтеграційні закони, які ухвалює парламент. Від парламенту залежить своєчасне ухвалення євроінтеграційних законопроектів, що відповідають Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. При цьому вносити їх на розгляд можуть Президент, самі народні депутати і Кабінет Міністрів України. Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади розробляють підзаконні акти (наприклад, постанови і розпорядження), необхідні для виконання євроінтеграційних законів, національні євроінтеграційні програми і відповідають за їхню якісну і вчасну реалізацію. Головним відповідальним за євроінтеграцію в уряді є Віцепрем'єр-міністр з європейської та євроатлантичної інтеграції. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції розглядає законопроекти на їхню відповідність євроінтеграції [28].

Основоположними документами, які використовуються при розробці нормативно-правових актів в Україні щодо економічного врядування, є Європейська хартія місцевого самоврядування, яка була підписана в Страсбурзі країнами – учасницями Ради Європи 15 жовтня 1985 року; Україною вона була підписана 6 листопада 1996 року і ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 року. [27]

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає широкий спектр можливостей для модернізації економічного врядування, здійснення транскордонного співробітництва та розвитку сільських територій.

Реалізація положень Угоди про асоціацію виконує два важливих завдання.

-впроваджується нове розуміння економічного врядування як політики розвитку, стимулювання економічної, інвестиційної діяльності, заохочення інновацій та створення нових робочих місць;

-створює механізми і можливості співпраці між українськими громадами та їхніми партнерами в Європі, що відкриває широкі можливості фінансування реалізації важливих місцевих проектів, вивчення і використання досвіду на рівні місцевої влади. [50]

Порядок денний асоціації, схвалений Радою асоціації між Україною та ЄС у березні 2015 року, є спільним практичним інструментом підготовки та сприяння повній імплементації Угоди про асоціацію. Цей документ є основним механізмом моніторингу та оцінювання прогресу України у виконанні Угоди про асоціацію. Порядок денний асоціації встановлює наступні пріоритети співпраці України з ЄС у сфері економічного врядування: імплементація Меморандуму про взаєморозуміння для започаткування діалогу про економічне врядування; визначення рамок економічного врядування шляхом внесення змін до відповідного законодавства; ефективний механізм координації на місцях, у тому числі структурована процедура консультацій із зацікавленими сторонами економічного врядування (на національному та регіональному рівнях, включаючи громадянське суспільство); повна прозорість і контроль бюджетних коштів, що виділяються на регіональний розвиток, у тому числі Державного фонду регіонального розвитку та субвенцій [50].

Закон від 5 лютого 2015 року № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» передбачає запровадження середньо- і довгострокового планування – функції державного управління з обрання пріоритетів, визначення з урахуванням наявних ресурсів цілей та напрямів розвитку, розроблення та виконання взаємопов'язаних завдань і заходів соціально-економічного розвитку на середньо – (від трьох до п'яти років) і

довгостроковий (понад п'ять років) періоди [12].

Також Закон передбачає: запровадження низки принципів реалізації державної регіональної політики, у тому числі принципу координації – взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів та програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівні; систему взаємопов'язаних документів, які визначатимуть державну регіональну політику; повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, а також органу, що забезпечує реалізацію державної регіональної політики; координацію дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з формування та реалізації державної регіональної політики.

Стратегія розвитку системи управління державними фінансами, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 774-р., містить низку завдань, що сприятимуть модернізації бюджетного процесу на місцях, ефективності, прозорості та підзвітності витрачання бюджетних коштів: удосконалення методологічної бази щодо визначення результативних показників бюджетних програм; оптимізація типових переліків бюджетних програм місцевих бюджетів; удосконалення нормативно-правової та методологічної бази, у тому числі щодо визначення результативності бюджетних програм місцевих бюджетів; удосконалення середньострокового прогнозування на рівні головних розпорядників коштів державного бюджету в частині забезпечення обґрунтованості прогнозних показників та відображення конкретних пріоритетів і завдань головних розпорядників бюджетних коштів у планах їх діяльності на середньостроковий період [43].

У 2018 році Україна приєдналась до Рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо ефективного публічного інвестування на всіх рівнях влади. Це засвідчило готовність країни впроваджувати заходи з реформування системи управління публічними

інвестиціями. Зокрема, забезпечити її стабільність, прозорість, ефективність, зменшення корупційних ризиків на всіх етапах реалізації інвестиційних проєктів. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року, яка була затверджена у 2020 році, стала головним планувальним документом державної регіональної політики України на 7 років з синхронізацією українського планувального циклу із європейським.

Стратегія є цілісним планувальним документом, який має чіткі територіальні виміри, зорієнтовує державну регіональну політику на досягнення 3-х стратегічних цілей, які є визначальними для держави та її регіонів. Стратегія визначила окремі типи функціональних територій, щодо яких мають застосовуватись нові інноваційні інструменти для розвитку [15].

Таким чином, Україні має достатню правову базу для забезпечення економічного врядування, яка ґрунтується на вітчизняних та міжнародних правових нормах, закріплених у відповідних нормативних документах.

1.3. Аналіз світових тенденцій економічного врядування

Світові тенденції у сфері економічного врядування відображають зростаючу складність глобальних економічних процесів та необхідність адаптації до змін у міжнародній політиці, технологіях та фінансових ринках. Основні тенденції можна виділити у таких ключових напрямках:

1. Посилення ролі цифрових технологій: цифровізація економічного врядування стала одним із провідних трендів у світі. Впровадження цифрових рішень у процеси державного управління, таких як електронний уряд, онлайн-звітність та автоматизація адміністративних послуг, підвищує ефективність і прозорість врядування. Використання великих даних (Big Data) та штучного інтелекту дозволяє ухвалювати більш обґрунтовані рішення.

2. Глобалізація та міжнародне співробітництво: у світовій економіці

зростає потреба у міжнародному співробітництві для вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, нерівність та стійкий розвиток. Ця тенденція відображається у посиленні координації між країнами через міжнародні організації, такі як ООН, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, а також через регіональні союзи.

3. Фокус на стійкий розвиток: в умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату та виснаження природних ресурсів, дедалі більше уваги приділяється питанням стійкого економічного зростання. Прийняття концепції ESG (екологічне, соціальне та корпоративне управління) стало однією з ключових тенденцій у розвитку національних і міжнародних стратегій врядування.

4. Антикорупційні заходи та підвищення прозорості: питання боротьби з корупцією та забезпечення прозорості управлінських рішень стає пріоритетом для багатьох країн. Реформи, спрямовані на підвищення підзвітності державних інститутів, посилення контролю за фінансовими потоками та відкритість інформації, є важливими для покращення економічного врядування.

5. Децентралізація: децентралізація влади та передача частини економічних повноважень місцевим органам влади сприяє більш ефективному управлінню на місцях та кращому реагуванню на потреби громад. Це дозволяє враховувати локальні особливості у процесі економічного планування та реалізації політик.

6. Інклюзивне врядування: сучасні світові тенденції наголошують на необхідності залучення громадян до процесів прийняття рішень, що стосується як державного управління, так і корпоративного сектору. Інклюзивне врядування передбачає участь громадянського суспільства, бізнес-спільнот та інших зацікавлених сторін у формуванні економічної політики.

За кордоном існують різні моделі економічного врядування. Створюються органи, які відповідають за координацію діяльності центральних

органів влади, а також органи чи організації, які здійснюють планування сталого (збалансованого) розвитку і консультативну підтримку для міжгалузевого узгодження політик на територіях. [42]

У таких європейських країнах, як Болгарія, Хорватія, Польща, Чехія, Норвегія, Сербія, Латвія, Словаччина створені міністерства, головними цілями яких є координація в управлінні фінансовими ресурсами, призначеними країнам з Європейських структурних фондів, діяльність таких органів допомагає посиленню координації між органами влади у сталому розвитку регіонів, запровадженню міжсекторальних підходів. Цікавим є те, що саме у Норвегії за координацію територіального виміру політик інших урядових підрозділів через міжміністерські групи відповідає підрозділ територіального розвитку міністерства місцевого управління та регіонального розвитку [21].

За показниками готовності та участі в розробці заходів щодо економічного врядування виділяють 4 групи країн [2]:

1. Ранньою високою активністю;
2. Запізнілою високою активністю;
3. Запізнілою середньою активністю;
4. Пізньою низькою активністю.

До першої групи відносять: Швеція, Великобританія, Нідерланди, які накопичили певний позитивний досвід у цій галузі, хоча мають між собою певні відмінності. У цих країнах спільно діють державні органи і органи місцевого самоврядування, недержавні організації, виділяються кошти на проведення відповідних природоохоронних, рекламних, освітніх програм і заходів. Населення поводить себе активно, контролюючи владу в питаннях охорони навколишнього середовища.

Національна стратегія сталого розвитку Швеції, розроблена у 2002 р., описує поточну ситуацію у сфері економічного врядування та майбутні перспективи країни. Основними питаннями, що розглянуті в даному документі, є: організація ефективної взаємодії між економічним, соціальним та

екологічним розвитком; глобальні проблеми економічного врядування; аналіз міжнародної та національної діяльності у сфері економічного врядування. [20]

Даний документ містить перелік реалізованих заходів з переходу до сталого розвитку та сценарії майбутніх проектів. У стратегії виділено основні сфери економічного врядування, а також конкретні цілі та заходи з їх досягнення.

Аналогічна стратегія затверджена у Нідерландах [3, с. 85-95], яка містить загальні напрями регулювання економічного врядування, мету та конкретні заходи. При цьому вибір цілей економічного врядування та заходів по їх реалізації здійснюється за допомогою матриці компромісів. Дана матриця містить соціальні, економічні та екологічні аспекти економічного врядування.

До другої групи належать: Данія, Фінляндія, Норвегія, які тільки з 1997 року почали активні дії з реалізації концепції сталого розвитку, вважаючи, що вони вже багато зробили в 80-х роках ХХ століття. Однак, в цих країнах стратегія сталого розвитку відображена в національній політиці і отримала необхідні правові основи. У цих країнах місцеві органи влади повинні звітувати перед центральними органами про свої результати в питаннях переходу до сталого розвитку, особливо з питань збільшення ресурсозабезпечення, зниження забруднення, збільшення біорізноманіття [20].

До третьої групи належать: Австрія, Німеччина, які ще пізніше підключилися до виконання глобальних програм економічного врядування, а після Ріо-92 тут був тривалий період «мовчання», лише з 1997 року вони не тільки стали брати активну участь в міжнародних конференціях, але і значно активізували свою роботу в цьому напрямку. Тут росте активність населення, розробляються проекти і програми, приймаються законодавчі акти тощо. Однак, вузьким місце є питання широкої участі населення і встановлення місцевих пріоритетних аспектів економічного врядування згідно «Порядку денного на 21 століття» [3].

У стратегії Німеччини, прийнятої в 2012 р., економічне врядування визначено як провідний принцип політики Федерального уряду Німеччини; задекларована необхідність дотримання даного принципу як цілі й критерію оцінки діяльності уряду [1]. Стратегія базується на чотирьох ключових директивах: рівномірність поколінь; якість життя; соціальна згуртованість; міжнародна відповідальність.

Таким чином, найпоширенішими напрямками економічного врядування в ЄС є: вдосконалення економічної політики; вирішення специфічних національних проблем країни – старіння населення, підвищення активного довголіття та працездатності пенсіонерів, зниження рівня захворюваності та ін.; провадження стандартів чистоти водних, повітряних, земельних ресурсів та їх захист від антропогенного навантаження; контроль за збереженням природного середовища; підтримання біологічного різноманіття [20]

До четвертої групи належать країни: Іспанія, Італія, Ірландія, Франція. Жодна з названих країн не брала участі в підготовці глобальних програм економічного врядування. Цікавий досвід ефективної інноваційної політики має Ізраїль, де в середині 80-х років було створено венчурну індустрію на основі співпраці армії та держави. Зокрема, ізраїльська програма підтримки технологічних інноваторів «Йозма» передбачає отримання державної підтримки у розмірі до 50% від необхідних для діяльності коштів. Ізраїльська армія відігравала роль кузні кадрів для технологічної сфери, а держава створила систему фондів венчурного фінансування інноваційних стартапів, включаючи залучення коштів іноземних інвесторів. Енергетична безпека має бути досягнута шляхом збільшення видобутку власної вуглецевої сировини, будівництва підприємств з переробки вуглеводнів, розвитку логістичної інфраструктури постачання енергоносіїв.

Таким чином, світові тенденції у сфері економічного врядування відображають рух до більш прозорих, інклюзивних та технологічно розвинених підходів, які спрямовані на забезпечення сталого розвитку та

покращення якості життя населення.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

2.1. Особливості економічного врядування України у повоєнний період

Повоєнний період для України стане вирішальним для відновлення економіки, стабілізації політичної ситуації та забезпечення довготривалого розвитку. Економічне врядування після війни вимагатиме комплексного підходу, що враховуватиме як внутрішні, так і зовнішні виклики, які постануть перед країною.

Основні особливості можна розглянути у контексті таких наступних напрямів:

1. Відновлення інфраструктури та економіки.

Однією з найбільших проблем у повоєнний період буде масове руйнування інфраструктури, що включає дороги, мости, житловий фонд, підприємства та енергетичні об'єкти. Відновлення цих ключових елементів економіки потребуватиме залучення значних фінансових ресурсів з боку міжнародних партнерів, таких як Європейський Союз, Міжнародний валютний фонд і Світовий банк. Важливо, щоб ці ресурси використовувались ефективно, а процес відновлення був прозорим і підзвітним.

Україна має шанс запровадити інноваційні технології при відбудові, зокрема у сфері «зелених» технологій, енергоефективності та інфраструктури майбутнього (Smart Cities). Відновлення промислових підприємств та аграрного сектора також буде критичним для повернення до стабільного економічного зростання.

2. Фінансування відновлення: внутрішні та зовнішні джерела.

Основними джерелами фінансування стануть міжнародна фінансова допомога, гранти, позики та інвестиції. Україні важливо буде розробити чіткі плани відновлення та економічного розвитку, що будуть основою для залучення коштів. Одним із таких планів може бути Маршалів план для України, що вже обговорюється на міжнародних рівнях.

Крім того, українському уряду доведеться розглянути можливості для залучення приватного капіталу через пільгові інвестиційні умови, створення особливих економічних зон, а також розвиток державно-приватного партнерства.

3. Інтеграція з міжнародними економічними структурами.

Інтеграція до Європейського Союзу та міжнародних економічних структур стане ще більш актуальною в умовах повоєнного відновлення. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС та перспективи членства в ЄС створюють основу для глибокої політичної, економічної та правової інтеграції.

Україна повинна продовжити адаптацію свого законодавства до норм і стандартів ЄС (*Acquis communautaire*), що включає реформування податкової, регуляторної та фінансової системи. Це не лише допоможе поліпшити бізнес-клімат, але й забезпечить доступ до ринків ЄС, що є одним із найважливіших економічних пріоритетів.

4. Децентралізація та посилення місцевого самоврядування.

Процес децентралізації, що розпочався ще до війни, матиме вирішальне значення в повоєнний період. Багато регіонів та міст будуть відповідальними за власне відновлення, тому необхідно забезпечити відповідні фінансові та адміністративні ресурси на місцевому рівні.

Реформа децентралізації дозволить місцевим громадам швидше і більш ефективно відновлювати свої території, залучаючи місцевий бізнес та громади до процесу прийняття рішень. Важливо також стимулювати розвиток місцевих економік шляхом підтримки малого та середнього бізнесу.

5. Боротьба з корупцією та забезпечення прозорості.

Корупція залишається серйозною перешкодою для ефективного економічного врядування в Україні, і повоєнний період не стане винятком. Для успішного відновлення необхідно забезпечити прозорість і підзвітність у використанні державних та міжнародних ресурсів.

Запровадження ефективних механізмів контролю, посилення незалежності антикорупційних інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро та Вищий антикорупційний суд, а також впровадження новітніх технологій (наприклад, блокчейн для держзакупівель) допоможуть зменшити корупційні ризики. Крім того, необхідно посилити співпрацю з міжнародними організаціями, що забезпечують моніторинг прозорості фінансових потоків.

6. Стійкий розвиток та енергетична незалежність.

Економічне врядування в Україні після війни буде орієнтоване на стійкий розвиток, що передбачає впровадження екологічних стандартів та розвиток зеленої економіки. Важливим напрямом стане модернізація енергетичної системи та перехід на відновлювані джерела енергії. Це не тільки дозволить зменшити залежність від імпорту енергоресурсів, але й сприятиме досягненню енергетичної безпеки.

Війна продемонструвала вразливість енергетичної інфраструктури, тому Україна має зосередитися на розвитку альтернативної енергетики, зокрема сонячної, вітрової та водневої енергетики.

7. Стимулювання підприємництва та інновацій.

Малий та середній бізнес гратиме важливу роль у відновленні економіки, тому для його підтримки уряд повинен розробити політику, що полегшить доступ до фінансування, зменшить регуляторний тиск і сприятиме підприємницькій діяльності.

Інноваційні сектори, зокрема ІТ, агротехнології та виробництво, мають стати одними з ключових драйверів економічного зростання. Розвиток стартапів, венчурних інвестицій і технопарків також сприятиме економічній

диверсифікації та підвищенню конкурентоспроможності України на міжнародному ринку.

Економічне врядування України у повоєнний період буде відзначене складними викликами, пов'язаними з відновленням, реформами та інтеграцією у світову економіку. Водночас ці виклики представляють нові можливості для модернізації та розвитку країни. Успішне відновлення залежатиме від ефективної координації між державними інституціями, міжнародними партнерами та приватним сектором, а також від реалізації комплексних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності та стійкості економіки.

2.2. Результати аналізу актуального стану аспектів економічного врядування

Воєнний період в Україні став безпрецедентним випробуванням для системи економічного врядування. В умовах активних бойових дій, руйнування інфраструктури, масової міграції населення та економічного спаду уряд України був змушений оперативно адаптувати економічні механізми для підтримки стабільності, виживання та подальшого розвитку країни.

У період війни Україна зіткнулася з глибокою кризою державних фінансів, зокрема через суттєве зниження доходів бюджету, значне падіння ВВП та зростання витрат на оборону. Уряд України ухвалив низку рішень, спрямованих на стабілізацію макроекономічної ситуації:

- пріоритетне фінансування оборони. Значна частина державного бюджету була перерозподілена на потреби оборони, що включає забезпечення армії, закупівлю зброї та військових засобів, підтримку безпеки та логістичні витрати.

- міжнародна фінансова підтримка. Економічне врядування у воєнний період значною мірою залежало від міжнародної допомоги. Україна активно

співпрацювала з Міжнародний валютний фонд, ЄС, Світовим банком та окремими країнами, які надавали кредити, гранти та макрофінансову допомогу. Ці ресурси допомогли уникнути дефолту, підтримати національну валюту та фінансувати соціальні потреби.

- зміни в оподаткуванні. Було ухвалено рішення про тимчасове зменшення податкового тиску на бізнес, щоб підтримати економічну активність. Наприклад, спрощення податкової звітності для малого бізнесу, зниження ставок податків для певних галузей та впровадження нових інструментів для підтримки підприємництва.

Збереження економічної активності в умовах війни стало пріоритетним завданням для уряду. Підприємницька діяльність стикнулася з низкою проблем: від втрати доступу до ринків збуту до фізичного руйнування виробничих потужностей. Відтак, уряд запровадив низку антикризових заходів:

- програми підтримки бізнесу. Для збереження робочих місць та забезпечення мінімальної економічної активності було створено кілька програм підтримки, таких як пільгові кредити для малого та середнього бізнесу, гранти на відновлення виробництва та підтримка експорту.

- релокація підприємств. Однією з інноваційних ініціатив було сприяння переміщенню бізнесів із зони бойових дій до більш безпечних регіонів. Це дозволило зберегти робочі місця та забезпечити безперервність діяльності підприємств у відносно спокійних частинах країни.

Війна суттєво змінила ринок праці в Україні. З одного боку, велика частина чоловічого населення була мобілізована до армії, а з іншого – мільйони людей були змушені мігрувати, як всередині країни, так і за кордон. Економічне врядування було спрямоване на адаптацію ринку праці до нових умов:

- створення нових робочих місць. Уряд підтримував ініціативи, спрямовані на створення нових робочих місць, зокрема у сфері оборонної промисловості, логістики та сільського господарства.

- підтримка внутрішньо переміщених осіб. Програми державної підтримки ВПО включали надання житла, матеріальної допомоги та сприяння їхньому працевлаштуванню. Деякі програми включали надання фінансової допомоги роботодавцям для працевлаштування переміщених осіб.

Російська агресія спричинила значні руйнування енергетичної інфраструктури України, що поставило питання енергетичної безпеки на перший план. Уряд реалізував низку стратегічних кроків для забезпечення безперервного постачання енергії:

- диверсифікація постачання енергоресурсів. Відмова від російських енергоресурсів, пошук нових партнерів та інтеграція до європейського енергоринку стали ключовими аспектами енергетичної стратегії України.

- ремонт та модернізація енергетичної інфраструктури. Важливим завданням було відновлення та модернізація енергетичних об'єктів, таких як електростанції, газові сховища та лінії електропередач. Для цього залучалися як внутрішні ресурси, так і міжнародна технічна допомога.

Війна створила величезні соціальні виклики, особливо для найбільш вразливих верств населення, таких як пенсіонери, діти, ВПО та сім'ї військовослужбовців. Уряд адаптував систему соціального захисту до умов війни:

- підтримка внутрішньо переміщених осіб: Було розроблено програми фінансової підтримки для ВПО, що включали виплати на житло та продукти харчування.

- підтримка військовослужбовців та їх сімей: Уряд забезпечив виплати компенсацій військовим та членам їхніх родин, особливо для поранених та сімей загиблих.

Міжнародне співробітництво стало ключовим фактором для економічного врядування України у воєнний період. Окрім фінансової допомоги, Україна отримала військову та гуманітарну підтримку від міжнародних партнерів. Окрему роль відіграє євроінтеграційний вектор,

оскільки Україна значно наблизилася до Європейського Союзу, отримавши статус кандидата на вступ.

Попри активні бойові дії, уряд вже розробляє стратегії післявоєнного відновлення. Основні напрямки включають відновлення інфраструктури, модернізацію економіки, розвиток «зеленої» енергетики та інтеграцію України в європейські та глобальні ринки. Одним із важливих інструментів цього процесу стане міжнародний план реконструкції, подібний до Плану Маршалла.

11 березня Уряд України прийняв Постанову № 252, згідно з якою під час воєнного стану функціонування закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств та формування місцевих бюджетів здійснюється відповідно до бюджетного законодавства з певними особливостями. Державна казначейська служба забезпечує розрахунково-касове обслуговування місцевих бюджетів, пріоритетність видатків та складання звітності, відповідно до положень Постанови №590 від 9 червня 2021 року, яка регулює виконання повноважень Казначейства в умовах воєнного стану [6; 8].

17 червня Кабінет Міністрів вніс зміни до Постанови № 252, дозволивши керівникам місцевих фінансових органів затверджувати розпорядження щодо виділення коштів загального фонду для територій, що після 24 лютого 2022 року є тимчасово окупованими або на яких ведуться бойові дії [8].

Нормативні документи, спрямовані на регулювання місцевих фінансів, мають на меті забезпечення територіальних громад фінансовими ресурсами, необхідними для їх функціонування в умовах війни. З початку конфлікту місцеві бюджети України демонструють позитивні результати, зокрема дохідна частина перевершила очікування. За даними Державної податкової служби, у першому півріччі 2022 року місцеві бюджети отримали 173,8 млрд грн, що на 18,4 млрд грн (11,8%) більше, ніж за аналогічний період 2021 року [9].

У 2022 році місцеві бюджети отримали 37,242,6 млн грн трансфертів із загального фонду державного бюджету, що становить 97,7% плану. Зокрема, повністю перераховано освітню субвенцію (24,8 млрд грн), субвенцію на

підтримку системи охорони здоров'я (915,4 млн грн), додаткові дотації (2 008,4 млн грн) та базову дотацію (3,6 млрд грн, 88,9%) [10].

У 2023 році місцеві бюджети України отримали міжбюджетні трансферти на загальну суму 183,8 мільярда гривень, що становить приблизно 89,9% від запланованих асигнувань. Це включало базові та додаткові дотації для місцевих бюджетів, серед яких, зокрема, було перераховано 2,4 мільярда гривень на базову дотацію та 3,5 мільярда на додаткові дотації. Ці кошти були спрямовані на забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів, особливо в умовах війни [4; 52]. Трансферти допомагають забезпечити місцеві бюджети необхідними ресурсами для фінансування першочергових потреб, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальні програми.

У 2022 році податкові надходження до місцевих бюджетів становили 83,4 млрд грн, що на 820 млн грн (1%) більше, ніж у попередньому році. Однак, ситуація в регіонах була неоднорідною: у 14 областях спостерігалось зростання надходжень, тоді як у 9 – відбувся спад. Наприклад, місцеві бюджети Львівщини отримали на 1,41 млрд грн більше (зростання на 29,2%), тоді як у Харківській області податкові надходження зменшилися на 1,27 млрд грн (спад на 21,73%), а у Києві – на 1,28 млрд грн (спад на 8,7%). У Херсонській області, яка зазнала активних атак, за березень-травень 2022 року податкові надходження знизилися на 34,9% порівняно з 2021 роком.

Станом на 2023 рік, податкові надходження до місцевих бюджетів зростали, однак регіональні відмінності були значними. Наприклад, до місцевих бюджетів надійшло близько 441,9 млрд грн, що на 11% більше у порівнянні з 2022 роком. Темпи зростання різних податків, таких як податок на доходи фізичних осіб та акцизи, демонстрували позитивну динаміку, хоча в деяких регіонах, таких як Харківська та Херсонська області, які постраждали від війни, ситуація була гіршою [20]. Детальніша інформація в розрізі регіонів представлено на рис. 2.1.

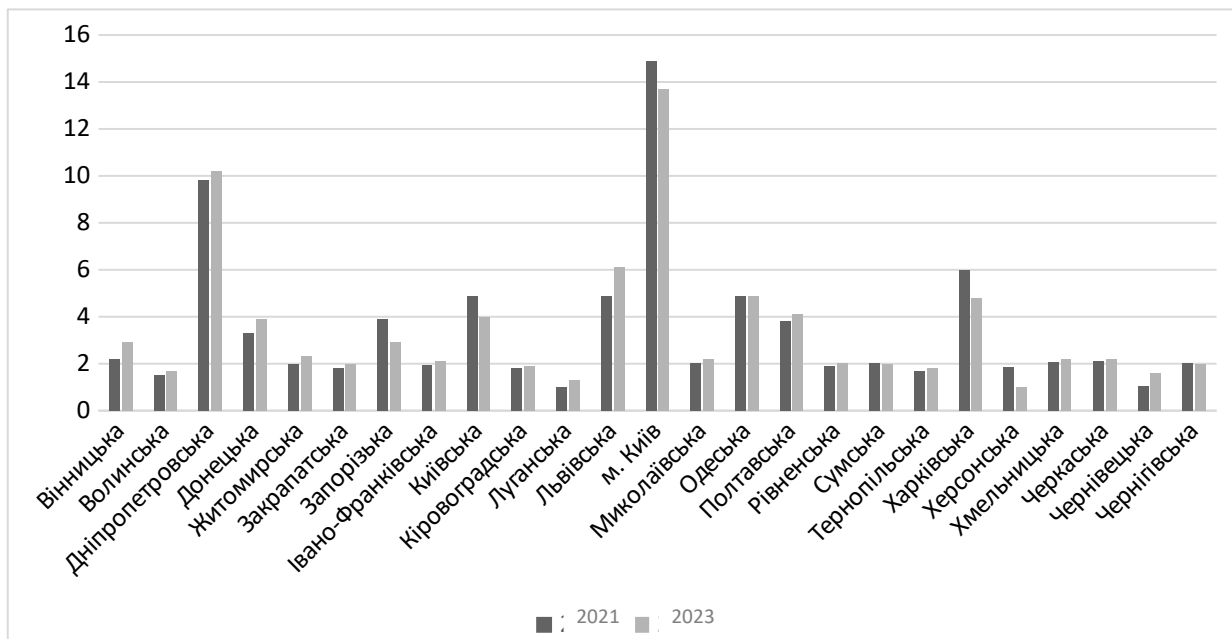

Рис.2.1. Надходження до місцевих бюджетів податків у березні-травні в розрізі областей, млрд. грн

Джерело: [9; 20]

Ситуація в окремих регіонах, як і раніше, залишалася нерівномірною: в окремих областях, таких як Львівська, зростання надходжень було значним, тоді як у постраждалих від війни регіонах, таких як Харківська та Херсонська області, податкові надходження знижувалися.

Щодо видатків, у період з березня по травень з місцевих бюджетів було профінансовано 101,7 млрд грн, що на 17,15 млрд грн (або на 14,4%) менше порівняно з аналогічним періодом попереднього року.

У Харківській області протягом зазначеного періоду видатки з місцевих бюджетів скоротилися на третину (2,9 млрд грн) порівняно з аналогічним періодом 2021 року. У тимчасово окупованих Донецькій, Луганській та Херсонській областях суми видатків зменшилися майже на 50%. Через пріоритетність витрат у воєнний час спостерігалось значне скорочення фінансування економічної діяльності регіонів (на 6,2 млрд грн або 41,4%) і загальнодержавних функцій (на 4,8 млрд грн або 25%). Водночас витрати на громадський порядок і безпеку зросли вчетверо (+1,5 млрд грн), а видатки на

житлово-комунальне господарство та соціальний захист зросли на третину (+1,8 млрд грн) і 120 млн грн відповідно. Станом на 2023 рік, ситуація з видатками місцевих бюджетів у Харківській області значно погіршилася через військові дії. Видатки з місцевих бюджетів протягом березня-травня знизилися на третину порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Зокрема, на 2,9 млрд грн було профінансовано менше, ніж очікувалося. В тимчасово окупованих областях, таких як Донецька, Луганська та Херсонська, видатки зменшилися майже на 50%, що значно вплинуло на економічну діяльність цих регіонів.

Ця ситуація призвела до зменшення фінансування економічної діяльності на 6,2 млрд грн (41,4%) та загальнодержавних функцій на 4,8 млрд грн (25%). Однак витрати на громадський порядок і безпеку зросли вчетверо, а також збільшилися видатки на житлово-комунальне господарство і соціальний захист, що демонструє пріоритетність цих напрямків в умовах війни [11] (рис. 2.2).

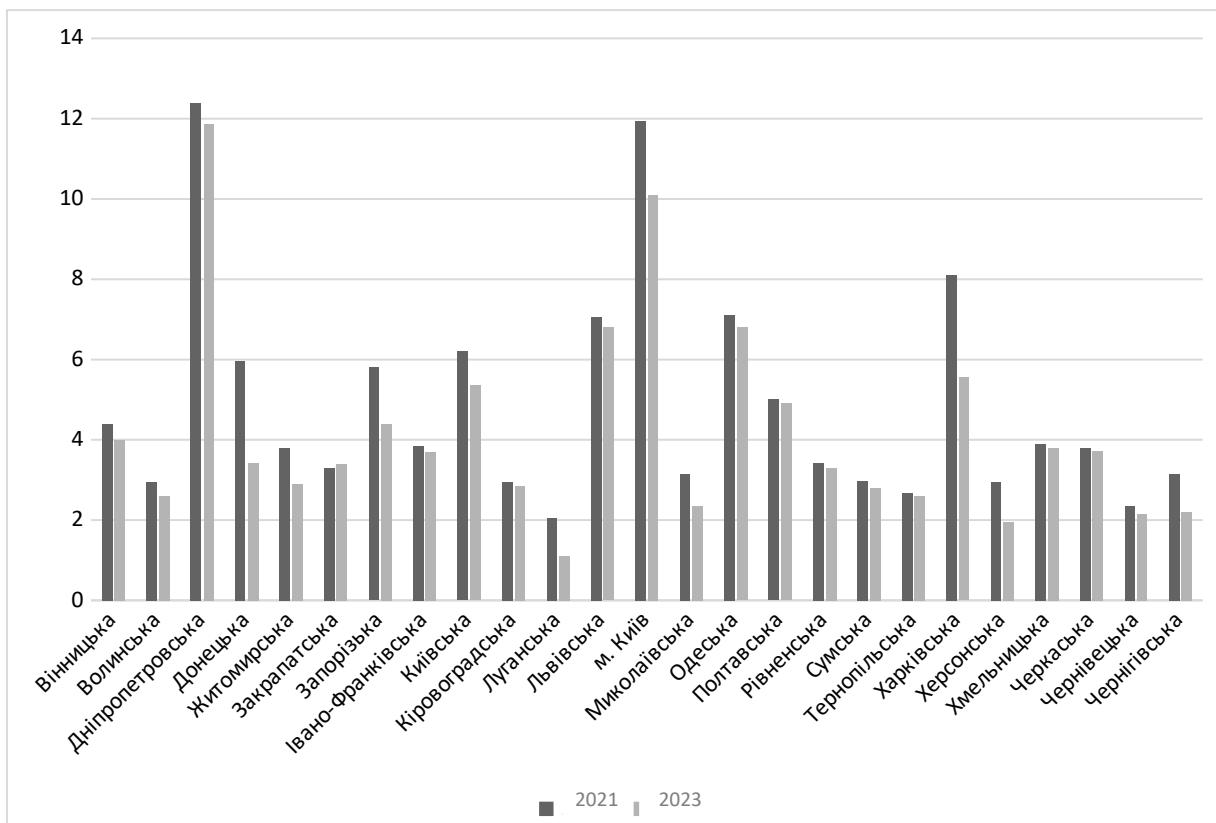

Рис. 2.2. Видатки місцевих бюджетів у березні-травні в розрізі областей, млрд. грн

Джерело: [9; 11]

У першому півріччі 2022 року місцеві бюджети України показали загалом позитивну динаміку, незважаючи на важкі умови війни. Це було досягнуто завдяки ефективним заходам державної політики, спрямованим на забезпечення стабільності місцевих фінансів, включаючи перерахування значних трансфертів і податкових надходжень. Проте економічні та соціальні наслідки війни створили серйозні виклики, особливо в регіонах, що перебували під тимчасовою окупацією або в зоні активних бойових дій, таких як Харківська, Донецька та Луганська області, де місцеві бюджети зазнали значних скорочень у видатках.

Протягом 2023 року спостерігалася нерівномірність у регіональних надходженнях та видатках. У той час як у деяких регіонах, таких як Львівська область, ситуація з податковими надходженнями покращувалася, інші регіони, зокрема Харківська та Херсонська області, продовжували зазнавати суттєвих фінансових втрат. Значна частина ресурсів місцевих бюджетів була спрямована на фінансування першочергових витрат, пов'язаних із забезпеченням громадського порядку, соціальним захистом та відновленням житлово-комунального господарства. Однак, зважаючи на те, що бойові дії продовжуються, потрібно й надалі спрямовувати ресурси як на забезпечення невідкладних потреб, так і на подолання наслідків війни. Для цього необхідні узгоджені дії між державними і місцевими органами влади для оперативного реагування на нові виклики.

Проект Державного бюджету на 2025 рік був підготовлений з урахуванням потреб місцевого самоврядування та передбачає кілька важливих змін у розподілі фінансів на користь місцевих бюджетів. Основні зміни включають:

- Збільшення частки податку на доходи фізичних осіб, який буде зараховуватися до місцевих бюджетів, до 64%.
- Створення фонду відновлення та збільшення резервного фонду для відбудови населених пунктів, постраждалих від війни.

- Продовження зарахування до місцевих бюджетів коштів від податку на доходи військовослужбовців.

- Виділення субвенції для реалізації програм Міністерства у справах ветеранів України, спрямованих на вирішення медичних, соціальних та житлових питань військових, ветеранів та учасників бойових дій.

Раніше не всі громади повністю оцінювали наявні джерела доходів та можливості їх збільшення. Однак під час війни раціональне використання фінансів стає критично важливим, тому на місцевому рівні необхідно здійснювати детальний аналіз можливостей залучення додаткових коштів до бюджетів.

Нещодавно держава запровадила кілька програм для підтримки підприємців I-III груп, що дозволяють їм отримати відстрочку податкових платежів. Однак, якщо на місцевому рівні налагодити ефективну комунікацію з представниками малого та середнього бізнесу, підприємці часто готові підтримати громаду, сплачуючи податки в повному обсязі, що сприяє наповненню місцевих бюджетів.

Також важливим джерелом для місцевих бюджетів є створення нових робочих місць, зокрема через працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, переміщення підприємств з постраждалих регіонів на безпечніші території та залучення інвесторів. У воєнний час управління місцевими фінансами повинно фокусуватися на економії коштів, наприклад, через обмеження на споживання енергії, скорочення витрат на другорядні матеріали та послуги, а також тимчасове призупинення фінансування непершочергових видатків. Регулярний аналіз та коригування таких заходів допоможуть оптимізувати використання фінансових ресурсів.

Регіони України зазнали різного впливу від російської агресії, і це відобразилося на місцевих бюджетах: чим далі область розташована від зони бойових дій, тим кращими є показники виконання бюджету. Незважаючи на заходи влади щодо нормативного і фінансового забезпечення місцевих

бюджетів, ризики для їхньої фінансової стійкості залишаються значними. Місцеві органи повинні активізувати зусилля щодо оптимізації використання фінансів, включаючи стимулювання бізнесу, його релокацію, створення робочих місць, залучення інвесторів та інвентаризацію ресурсів. Одночасно перед місцевою владою стоїть завдання підтримати не лише економіку, але й соціально незахищені групи населення та внутрішньо переміщених осіб, створюючи умови для відновлення української промисловості, переміщеної із зон бойових дій.

Отже, економічне врядування України у воєнний період продемонструвало здатність уряду оперативно реагувати на безпрецедентні виклики. Пріоритети були зосереджені на забезпеченні оборони, стабілізації економіки, підтримці населення та бізнесу, а також адаптації ринку праці. Незважаючи на суттєві труднощі, міжнародна підтримка та внутрішні реформи дозволили забезпечити мінімальну економічну стабільність і створити передумови для майбутнього відновлення країни.

2.3. Проблеми економічного врядування України у воєнний період та шляхи їх вирішення у повоєнний період

Наразі політика економічного врядування в Україні в умовах війни потребує підвищення ефективності для вирішення низки нагальних проблем. Серед основних викликів:

1. Зростаюча диспропорція в економічному та соціальному розвитку різних регіонів.
2. Обмежені можливості місцевих органів влади щодо залучення інвестицій та зміцнення фінансової спроможності територій.
3. Відсутність відповідності системи адміністративно-територіального устрою сучасним умовам господарювання.

4. Невідповідність організації територіальної влади новим завданням розвитку держави.

Ці проблеми є результатом таких недопрацювань:

- Недооцінка значення державної політики для економічних змін.
- Відсутність чітких механізмів міжрегіональної співпраці та координації між центром і регіонами.
- Орієнтація на короткострокові цілі замість довгострокових стратегій економічного розвитку.
- Недосконала система територіальної організації влади, яка перешкоджає ефективному впровадженню реформ на місцях.
- Фрагментарне застосування нормативно-правових актів, що стосуються економічного врядування.

Таким чином, для забезпечення стабільності та сталого розвитку необхідно вдосконалювати механізми врядування на різних рівнях.

Це підкреслює необхідність пошуку рішень для покращення економічного врядування в повоєнний період, які повинні включати такі основні пріоритети:

- Оптимізація організаційних і методологічних підходів та фінансової підтримки програм за рахунок збільшення доходів місцевих бюджетів, залучення муніципальних запозичень та інших джерел фінансування.
- Активна участь місцевого бізнесу, територіальних громад та громадських організацій на взаємовигідних засадах у реалізації державних і регіональних програм, а також вдосконалення механізму розподілу субвенцій.
- Посилення ролі регіональних фінансових структур, таких як страхові компанії, недержавні пенсійні та інвестиційні фонди, у накопиченні ресурсів для фінансування програм розвитку регіонів.

Ці заходи сприятимуть стабільному економічному розвитку та подоланню наслідків війни.

Україна активно займається відновленням інфраструктури охорони

здоров'я в умовах війни. Станом на 2023 рік, було витрачено значні кошти на ці заходи. Кабінет Міністрів України виділив близько 1,3 мільярда гривень на відновлення медичних закладів. Ці кошти є частиною загального плану фінансування від Банку розвитку Ради Європи для проєкту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)», який передбачає загальну суму фінансування у розмірі 100 мільйонів євро. Проєкт триватиме до 2026 року і включає поліпшення медичних послуг, відновлення інфраструктури та надання психосоціальної підтримки [26]. Основними проблемами відновлення інфраструктури охорони здоров'я в Україні в умовах війни є:

1. Знищення та пошкодження медичних закладів, оскільки через постійні бойові дії та обстріли багато медичних закладів було повністю або частково зруйновано. Відновлення таких об'єктів потребує значних фінансових вкладень та часу.

2. Обмежений доступ до ресурсів та матеріалів, зокрема логістичні труднощі, пов'язані з доставкою будівельних матеріалів і медичного обладнання, значно ускладнюють процес відновлення. Часто через бойові дії з'являються проблеми з безпекою для постачальників та будівельних бригад.

3. Фінансові обмеження і незважаючи на міжнародну допомогу, дефіцит бюджетних коштів та значна потреба у фінансуванні інших галузей економіки, що постраждали від війни, обмежують можливості держави для швидкого відновлення медичної інфраструктури.

4. Втрата кадрів – військові дії призвели до відтоку медичних кадрів, що ускладнює як поточне функціонування медичних закладів, так і їхнє відновлення.

5. Відсутність систематичного підходу до відновлення – в умовах війни координація між різними рівнями влади та міжнародними організаціями часто є недостатньо ефективною. Це призводить до затримок у відновленні інфраструктури та забезпеченні медичної допомоги населенню.

6. Безпекові виклики – постійна загроза нових атак на відновлені об'єкти

обмежує мотивацію інвесторів і виконавців брати участь у проєктах відбудови.

Ці фактори суттєво впливають на можливості держави швидко та ефективно відновити інфраструктуру охорони здоров'я у воєнних умовах. На нашу думку, основними шляхами вирішення проблем відновлення інфраструктури охорони здоров'я в умовах війни наведені в таблиця 2.1

Таблиця 2.1

Шляхи вирішення проблем відновлення інфраструктури охорони здоров'я в умовах війни

Напрямок	Заходи	Конкретизація заходу
1	2	3
Забезпечення фінансування	Збільшення міжнародної фінансової допомоги	активізувати роботу з міжнародними фінансовими інститутами, такими як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, ЄС, а також залучати допомогу від країн-партнерів
	Розробка національних програм підтримки	створення державних цільових програм для підтримки відновлення медичних закладів
Відновлення медичних кадрів	Підготовка та перепідготовка медичного персоналу	організувати навчальні програми для медичних працівників як в Україні, так і за кордоном
	Залучення кадрів через програми підтримки та соціальних гарантій	забезпечення медичних працівників соціальними гарантіями, житлом та фінансовими стимулами
Покращення логістики та доступу до матеріалів	Організація безпечних логістичних маршрутів	створювати спеціальні коридори для постачання будівельних матеріалів та медичного обладнання до постраждалих регіонів
	Спрощення процедур закупівель	отримання необхідних матеріалів і обладнання можливе за рахунок спрощення процедур закупівлі через механізми державного і приватного партнерства
1	2	3

Впровадження новітніх технологій	Модульні та мобільні лікарні	використання мобільних медичних закладів
	Телемедицина	розвиток цифрових інструментів для надання медичних консультацій
Покращення координації між рівнями влади	Створення кризових штабів	створювати оперативні штаби на рівні областей та громад
	Чітка координація міжнародної допомоги	забезпечити ефективне розподілення ресурсів, які надходять від міжнародних донорів, з урахуванням потреб регіонів
Підвищення безпеки відновлюваних об'єктів	Захист об'єктів охорони здоров'я	впровадження заходів безпеки для захисту медичних закладів
	Диверсифікація місць розташування об'єктів	розміщення критичних медичних об'єктів в регіонах з меншою загрозою військових дій

Ці комплексні заходи можуть сприяти швидшому і ефективнішому відновленню медичної інфраструктури та забезпеченню безперервного надання медичних послуг населенню в умовах війни.

Вдосконалення політики економічного врядування у повоєнний період, на нашу думку, має здійснюватися в рамках механізму, відображеного на схемі рис. 2.3. Основні напрямки вдосконалення повинні включати різні види економічної політики, зокрема: ресурсну політику; галузеву політику; фінансову політику; нормативно-правову політику; наукову політику; інноваційну політику.

Кожен з цих напрямів потребує особливої уваги в контексті реалізації комплексної економічної політики. Максимального результату можна досягти лише за умови об'єднання зусиль державних органів влади у цих сферах. Наприклад, ресурсна політика має передбачати поліпшення забезпечення галузей економіки необхідними ресурсами для їхнього сталого розвитку, що безпосередньо пов'язано з галузевою політикою. У цьому контексті на державному рівні необхідно прискорити реформи та посилити протекціоністські заходи.

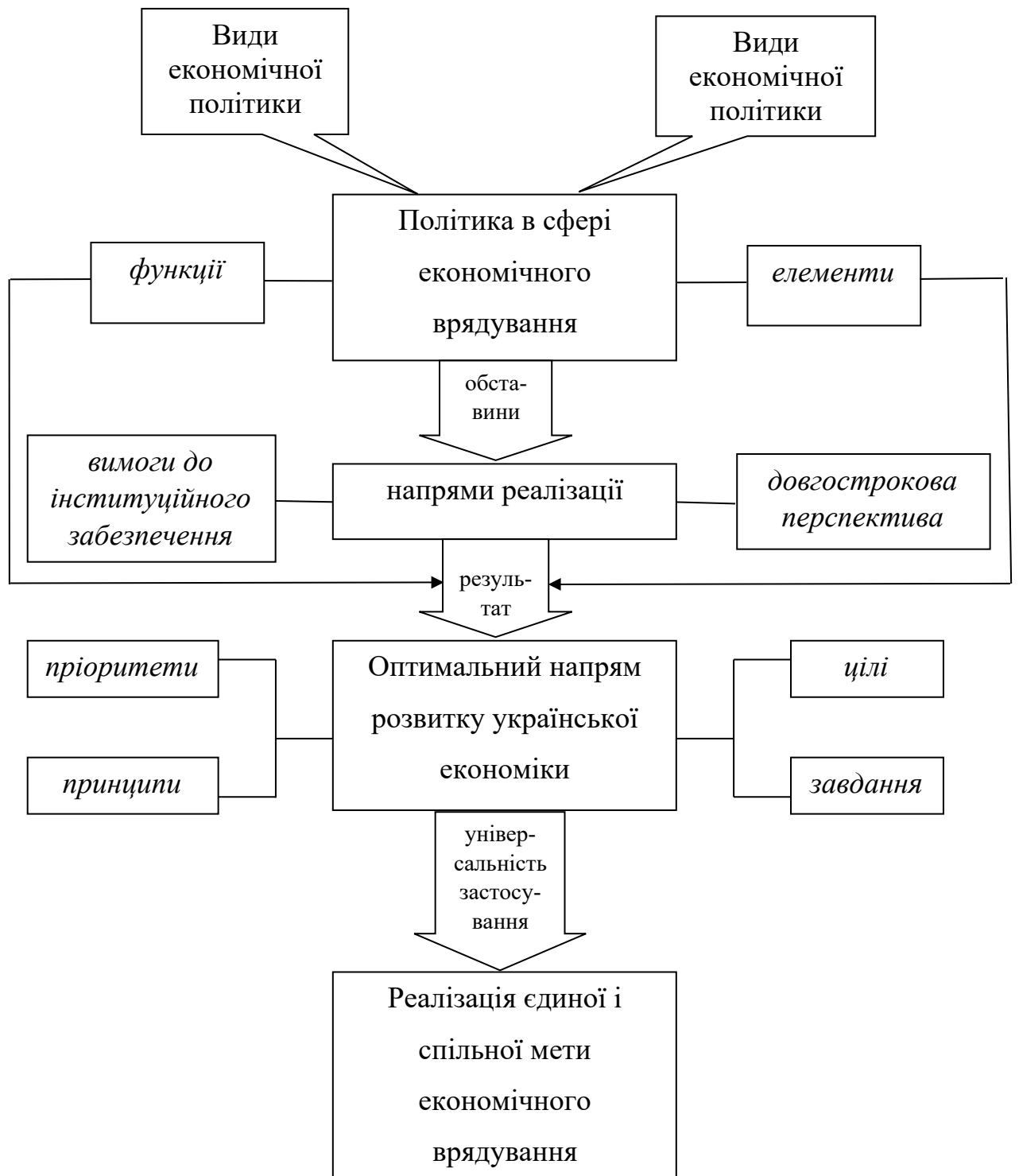

Рис. 2.3. Механізм вдосконалення політики в сфері економічного врядування

Джерело: власні узагальнення

Фінансова політика відіграє ключову роль у розвитку економічної системи країни, зокрема через податкову, митну, валютну, грошово-кредитну та бюджетну складові. Зниження податкового навантаження має стимулювати підприємницьку діяльність, що сприятиме наповненню державного бюджету. Оптимізація митних зборів зможе захистити вітчизняного виробника від надмірної конкуренції з боку імпортованих товарів, а також збільшити державні надходження.

Виважена валютна політика допоможе досягти балансу платіжного та торговельного дефіциту, а також активізувати зовнішньоекономічну діяльність. Грошово-кредитна політика, здійснювана Національним банком України відповідно до вимог ринкової економіки, сприятиме економічному зростанню. Особливе значення має бюджетна політика, що забезпечує справедливий перерозподіл фінансових ресурсів у суспільстві через оптимальне оподаткування та надання дотацій, субсидій і субвенцій.

Для досягнення максимальних результатів у сфері фінансової політики, яку проводить держава, варто реалізувати такі заходи:

- Оптимізувати управління державними фінансами для підвищення ефективності та прозорості процесів.
- Законодавчо врегулювати процес накопичення і руху фінансових ресурсів, забезпечуючи їх прозорість та контроль.
- Знизити фінансові ризики для підприємств через державні гарантії та механізми підтримки.
- Забезпечити точність прогнозів ключових макроекономічних показників, таких як ВВП, інфляція та валютний курс, для ефективного планування бюджету.
- Зменшити фінансові втрати держави під час управління державною власністю.
- Оптимізувати бюджетні витрати з метою підтримки економіки та соціальних програм.

- Впровадити ефективну систему управління державним боргом для оптимізації його обслуговування.

- Використати позитивний досвід фінансової політики європейських країн для вдосконалення національної системи.

Фінансова політика тісно пов'язана з нормативно-правовою, яка передбачає розробку відповідних законодавчих актів, а також з науковою політикою, яка повинна сприяти інноваціям у реалізації економічної стратегії країни.

Державна інноваційна політика повинна бути одним із ключових елементів економічної стратегії, орієнтованої на підвищення конкурентоспроможності та модернізацію виробничого потенціалу країни. Це передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на підтримку інноваційних проектів, наукових досліджень та розробок, а також впровадження новітніх технологій у виробничі процеси. Держава повинна сприяти розвитку науково-технічних кластерів, наукових парків, технополісів, а також створювати умови для залучення інвестицій у ці сфери.

Для досягнення ефективності цієї політики необхідно впроваджувати спеціальні програми фінансової підтримки інноваційних розробок та стимулювати підприємства до переходу на інноваційні технології. Важливу роль тут також відіграє створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, що займається інноваціями, а також забезпечення партнерства між державою, бізнесом та науковими установами [56].

Зазначені напрями державної політики в економічній сфері є не випадковими, адже їх визначення базується на ряді ключових чинників, що впливають на подальшу реалізацію завдань щодо розвитку економіки. Серед таких чинників можна виділити наступні: пошук оптимального балансу між державним регулюванням та саморегулюванням суб'єктів господарювання; активізація децентралізаційних процесів та посилення ролі ринкових інститутів; досягнення ефективного співвідношення адміністративних та

економічних методів управління; наукове забезпечення економічної політики та вдосконалення правових механізмів її реалізації.

Таким чином, для вирішення проблем економічного управління у повоєнний період необхідно створити оптимальну ринкову економічну систему. Це вимагає не лише покращення інституційного забезпечення, а й приведення економічної політики до європейських стандартів, з урахуванням сучасних викликів та проблем, які постають перед українським суспільством.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Охарактеризовано особливості економічного врядування України у повоєнний період. Економічне врядування після війни вимагатиме комплексного підходу, що враховуватиме як внутрішні, так і зовнішні виклики, які постануть перед країною. Основні особливості можна розглянути у контексті таких наступних напрямів: відновлення інфраструктури та економіки; фінансування відновлення: внутрішні та зовнішні джерела; інтеграція з міжнародними економічними структурами; децентралізація та посилення місцевого самоврядування; боротьба з корупцією та забезпечення прозорості; стійкий розвиток та енергетична незалежність; стимулювання підприємництва та інновацій. Економічне врядування України у повоєнний період буде відзначене складними викликами, пов'язаними з відновленням, реформами та інтеграцією у світову економіку. Водночас ці виклики представляють нові можливості для модернізації та розвитку країни. Успішне відновлення залежатиме від ефективної координації між державними інституціями, міжнародними партнерами та приватним сектором, а також від реалізації комплексних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності та стійкості економіки.

Здійснено оцінку економічного врядування України у воєнний період. Воєнний період в Україні став безпрецедентним випробуванням для системи економічного врядування. У цей період Україна зіткнулася з глибокою кризою державних фінансів, зокрема через суттєве зниження доходів бюджету, значне падіння ВВП та зростання витрат на оборону. Збереження економічної активності в умовах війни стало пріоритетним завданням для уряду. Підприємницька діяльність стикнулася з низкою проблем: від втрати доступу до ринків збуту до фізичного руйнування виробничих потужностей. Війна суттєво змінила ринок праці в Україні. Російська агресія спричинила значні руйнування енергетичної інфраструктури України, що поставило питання

енергетичної безпеки на перший план, а також створила величезні соціальні виклики, особливо для найбільш вразливих верств населення, таких як пенсіонери, діти, ВПО та сім'ї військовослужбовців. Міжнародне співробітництво стало ключовим фактором для економічного врядування України у воєнний період. У 2022-2023 роках місцеві бюджети України продовжували отримувати значну фінансову підтримку через міжбюджетні трансферти та податкові надходження, що дозволило підтримувати пріоритетні видатки на соціальну сферу та безпеку, незважаючи на виклики воєнного часу. Проте, у регіонах, що зазнали активних бойових дій, таких як Харківська, Донецька та Луганська області, ситуація з видатками залишалася складною: видатки скоротилися на третину, а в тимчасово окупованих територіях – майже на 50%. Попри це, в інших областях податкові надходження зросли, зокрема у Львівській області спостерігалось суттєве зростання. Основні видатки спрямовувалися на громадський порядок, безпеку та соціальний захист, що залишилися пріоритетними у воєнний час.

Проаналізовано стан та проблеми відновлення інфраструктури сфери охорони здоров'я у воєнний період. В умовах війни Україна активно відновлює інфраструктуру охорони здоров'я, зіткнувшись з багатьма викликами. За станом на 2023 рік, держава виділила значні ресурси для відбудови медичних закладів. Наприклад, близько 1,3 мільярда гривень було спрямовано Кабінетом Міністрів на відновлення об'єктів медичної інфраструктури, а також за підтримки Банку розвитку Ради Європи було розпочато проєкт HEAL Ukraine з фінансуванням у 100 мільйонів євро. Ці заходи спрямовані на поліпшення якості медичних послуг, відновлення медичних закладів та надання психосоціальної допомоги, що є критично важливим у воєнних умовах. Однак процес відновлення супроводжується серйозними труднощами. Постійні обстріли, пошкодження та знищення медичних закладів ускладнюють відбудову. Дефіцит ресурсів та фінансів, втрати медичного персоналу та проблеми з логістикою ще більше ускладнюють ситуацію. Водночас війна

створює нові безпекові загрози для відновлених об'єктів, що вимагає впровадження комплексних заходів із захисту. Поряд з цим, на міжнародному рівні триває координація для залучення допомоги, спрощення процедур закупівлі матеріалів та розвитку технологічних рішень, таких як мобільні лікарні та телемедицина, що допомагає підтримувати функціонування медичних послуг навіть у зонах активних бойових дій.

Досліджено проблеми економічного врядування України у воєнний період. На сьогоднішній день політика економічного врядування України в умовах війни потребує підвищення рівня результативності, адже вона повинна вирішити ряд проблем, які існують на даний час. Зокрема, мова йде про всезростаючу диспропорцію розвитку окремих територій, яка стосується економічної та соціальної сфери; невеликі можливості місцевих органів влади вирішувати проблеми підпорядковуваних регіону, які стосуються залучення інвестицій та підвищення фінансової спроможності територій; невідповідність наявної системи адміністративно-територіального устрою сучасним умовам господарювання та вимогам ефективності економічного врядування; невідповідність існуючої територіальної організації влади новим завданням розвитку української держави. Ці та інші проблеми, які існують у сфері економічного врядування, є наслідком таких прогалин та недоопрацювань: недооцінки ролі та значення державної політики, яка покликана забезпечувати результативні економічні зрушення в країні; відсутності чітких та обґрунтованих механізмів державної політики, які би забезпечували ефективну міжрегіональну співпрацю та результативні взаємовідносини центру та окремих регіонів; відсутності довгострокових стратегій та пріоритетних напрямів економічного розвитку, а лише спрямованість системи державного управління на вирішення тактичних цілей та завдань і вирішення поточних проблем; існування недосконалої системи територіальної організації влади, яка би дозволяла впроваджувати в життя ефективні економічні реформи на

регіональному рівні; фрагментарне застосування нормативно-правових актів, які стосуються економічного врядування.

Запропоновано шляхи вирішення проблем економічного врядування України у повоєнний період. Обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення державної політики у сфері економічного розвитку. щодо таких складових економічної політики як ресурсна, галузева, фінансова, нормативно-правова, наукова та інноваційна. Ресурсна складова економічної політики повинна передбачати покращення забезпечення галузей економіки ресурсами, необхідними для здійснення їх розширеного відтворення, тому цей вид тісно пов'язаний із галузевою складовою. Важливу роль при цьому відіграє фінансова складова економічної політики, в межах якої повинна покращуватися податкова, митна, валютна, грошово-кредитна та бюджетна політика. З фінансовою складовою тісно пов'язана нормативно-правова, яка повинна знаходити своє відображення у прийнятті відповідних законодавчих актів, а також наукова, досягнення якої слід впроваджувати в життя у процесі реалізації економічної політики загалом. Необхідною складовою економічної політики має бути інноваційна, тобто комплекс заходів, здійснюваних щодо впровадження інновацій в виробничу діяльність господарюючих суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіліна О.В., Яковенко І.В. Концептуальні підходи до побудови моделі післявоєнного розвитку регіонів. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. № 11. 2022. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/42855/1/Akilina_Yakovenko_Huzun_Konzept_pid_pobud_mod_rozv_reg.pdf.
2. Алюшина Н.О. Розвиток інституту державної служби в умовах карантину та воєнного стану. *Ефективність державного управління*, зб. наук. пр, 2022. 1/2(70/71), С. 11-16.
3. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : аналіт. доп. – Київ : Інститут суспільно-економічних досліджень. 2017. 84 с.
4. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. Всеукраїнська організація. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetiv-za-2023-rik/>.
5. Андел І.В. Оцінка впливу інвестиційної діяльності на соціально-економічний розвиток та стан довкілля у Львівській області. *Науковий вісник НЛТУ України*. Вип. 23.13. 2022. С. 236-241.
6. Бандур С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. К.: РВПС України НАН України; ТОВ «ПРИНТ ЕКСПРЕС», 2021. 250 с.
7. Бєлай С. В. Концепція стратегії соціально-економічної безпеки регіонів України. *Державне будівництво*. № 2. 2021. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2021_2_20.
8. Бондар В. С. Роль інноваційної діяльності у соціально-економічному розвитку регіонів. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. № 2. 2019. С. 109-118.
9. Борщевський, В.В., Василиця, О.Б., Матвєєв Є.Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування

та механізми розвитку. *Держава та регіони, Серія: Публічне управління і адміністрування*. № 2 (76), 2022. С. 30-35.

10. Борщук Є. М. До проблеми формування економічних механізмів управління сталим розвитком економіки. *Ефективність державного управління*. Вип. 33. 2018. С. 253-261.

11. Бюджет Харківщини на 2023 рік: куди направлять гроші. Суспільне Харків. 2024. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/345418-budzet-harkivsini-na-2023-rik-kudi-napravlat-grosi/>.

12. Валецький О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження; моногр. К. : НІСД, 2020. 242 с.

13. Вдовічена О. Г. Державна політика регіонального розвитку в умовах посилення соціально-економічного дисбалансу. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. Вип. 1. 2021. С. 91-98.

14. Відбудова України: принципи та політика /за редакцією Юрія Городніченка, Ілони Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. 506 стор. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf

15. Гусейнов М. Й. Державне забезпечення соціально-економічного розвитку і формування соціально орієнтованої ринкової економіки. *Наукові праці МАУП*. Вип. 2. 2019. С. 56-59.

16. Гуторов О. І. Сучасний стан та основні пріоритети державного регулювання соціально-економічного розвитку національної економіки. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки*. 2017. № 4. С. 9-20.

17. Данилишин Б. Якими мають бути стратегічні напрями відбудови національної економіки. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/1/691022/>.

18. Деякі питання реформування державного управління України.. Розпорядження Кабінету Міністрів України. 2021. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

19. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів України №252 від 11.03.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhativ-u-period-voyennogo-stanu-252>.

20. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2023 рік без урахування непідконтрольних Україні територій до 24.02.2022. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_%D0%B7%D0%B0_2023_%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf.

21. Дяченко С. Як нам відбудувати Україну. Успішні світові кейси повоєнного відновлення. Укрінформ. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3493522-ak-nam-vidbuduvati-ukrainu-uspisni-svitovikejsi-povoennogo-vidnovlenna.html>.

22. Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 квітня 2023 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2023. 124 с.

23. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. MOM. URL: https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/IOM_Ukraine%20Displacement%20Report_R2_final_UKR.pdf.

24. Жаворонков В. О. Соціально-економічний розвиток регіону: інституціональний аспект. *Бізнес Інформ*. № 5. 2019. С. 99-103.

25. Ільчук Л.І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. *Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення* Міністерства соціальної політики України і НАН України. URL: <http://ipzn.org.ua/svitovuj-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>.

26. Кабмін виділив 1,3 мільярда на відновлення медичних закладів. Бізнес Цензор. URL: <https://biz.censor.net/n3500398>.
27. Кац О. А. Державне регулювання та контроль розвитку і функціонування соціально-економічних систем різних рівнів. *Управління проектами та розвиток виробництва*. № 3. 2019. С. 114-117.
28. Конституція України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
29. Котляр А. Б. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення та можливості його використання в Україні. *Економічні науки*. 2020. URL: http://www.nauka.com/36_PWMN_2020/Economics/76518.doc.htm.
30. Котуранова Т. В. Інноваційний потенціал соціально-економічного розвитку регіонів. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. № 4. 2018. С. 66-69.
31. Кошиков, Д. О. Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 3. 2020. С. 117-123.
32. Кравченко О. М. Аналіз програм економічного і соціального розвитку України. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління*. Серія 1 : Економіка. Вип. 2. 2019. С. 54-61.
33. Кузьмич А.В. Регіональна розбудова територій в післявоєнний час. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. Випуск 33. 2023. С. 127-130.
34. Леоненко П. М. Концептуальні основи дослідження соціально-економічних наслідків ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах. *Вісник Черкаського університету. Економічні науки*. № 4. 2017. С. 3-10.
35. Мамонова В. В. Місцеві бюджети: стан та основні напрямки реформування. *Публічне управління: теорія та практика*. № 2(6). 2017. С. 157-161.

36. Настюк С. С. Форми, методи й інструменти державного регулювання соціально-економічних процесів в Україні. *Економічний простір*. № 85. 2018. С. 62-71.

37. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-u-povoyennij-chas>.

38. Огановська А. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку України: концептуальні аспекти. *Сучасні питання економіки і права*. Вип. 1. 2018. С. 51-58.

39. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. *Пресцентр ініціативи «Децентралізація»*. URL: <https://decentralization.gov.ua/>.

40. Остапенко Ю.І. Концепція сталого розвитку: концептуальні підвалини сучасного законодавства. *Вісник публічного і приватного права*. № 3. 2019. С. 24-29.

41. Офіційний сайт Державної служби статистики України. 2024. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

42. Папп В. В. Роль інвестиційних процесів у соціально-економічному розвитку країни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Економіка. Вип. 23. 2018. С. 83-88.

43. Полозенко Д. В. Державні фінанси та їх вплив на соціально-економічний стан України. *Ринок праці та зайнятість населення*. № 3. 2019. С. 20-23.

44. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>.

45. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану:

Постанова Кабінет Міністрів №590 від 9.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-48759>.

46. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. №695. База даних «Законодавство України» ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

47. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021р. №179. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

48. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. (із змін. і доп.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

49. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

50. Рудакова Т. В. Стратегія управління інноваційною діяльністю соціально-економічної системи регіону. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. Т. 18, Вип. 2(1). 2018. С. 119-122.

51. Сімахова А. О. Теоретичне обґрунтування інноваційно-інвестиційних аспектів забезпечення позитивної соціально-економічної динаміки. *Економічний простір*. № 68. 2017. С. 114-119.

52. Торік до місцевих бюджетів перераховано €183,8 мільярда трансфертів – Мінфін. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3809489-torik-do-miscevih-budzetiv-pererahovano-1838-milarda-transfertiv-minfin.html>.

53. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.

54. European PPP Expertise Centre. URL: <https://www.eib.org/epec/find-out-more/faq>.

55. Goncharuk N., Cherednychenko A. Modernization of Public Administration in Ukraine during the War and in the Post-War Period in the Context of European Values. *Аспекти публічного управління*. Том 10. № 6. 2022. С. 46-54.
56. Latynin M., Pastukh K., Tarasenko D., Shevchenko S. Public administration in the economic sphere in Ukraine: strategic approach. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol.39. 2021. №5. P. 125-146.
57. Romanenko Y. O. Place and role of communication in public policy. *Actual Problems of Economics*. №176 (2). 2016. P. 25-31.